

ROMAIN ROLLAND

BEETHOVEN
MARILE EPOCI CREATOARE

VOL. I
DE LA EROICA LA APPASSIONATA

Traducere din limba franceză de
Letiția Papu și Nicolae Parocescu

Statornică amintire prieteniei frățești

Doamna Louise Cruppi

R.R.

27 ianuarie 1928

GRAFART®

CUPRINS

Beethoven: întruchipare a idealurilor și aspirațiilor lui Romain Rolland	7
Introducere	49
Capitolul I – O mie opt sute. Portretul lui Beethoven la treizeci de ani.	53
Capitolul II – „Eroica”	81
Capitolul III – „Appassionata”	117
Capitolul IV – „Leonora”	197
Cuvânt către cititor	239
Anexe.	243
Nota I – Surzenia lui Beethoven	245
Nota II – Un caiet de schițe al lui Beethoven, dîn 1800	261
Nota III – Surorile Brunswick și verișoara lor dîn „Sonata lunii”	263

Capitolul I
1800. Portretul lui Beethoven la treizeci de ani

Muzica lui Beethoven este copila acelorași puteri ale naturii stăpîne, care se încercaseră pe omul *Mărturisirilor*¹. Amîndoi sînt flora unui nou anotimp.

Admir pe copiii care-i arată pumnul lui Rousseau, lui Beethoven! E ca și cum ai apostrofa primăvara sau toamna, sortita cădere a frunzelor, reînnoirea sortită a mugurilor!...

Rousseau și *Sturm und Drang*², ploile acestea de martie, furtuni de echinox, vestesc că o lume veche se destramă, că o alta se încheagă. Și înainte ca lumea nouă să se poată alcătui, omul individ trebuie să se emancipeze. Revendicarea individualismului răzvrătit e totodată semnul și cercetașul ordinii viitoare. Orice lucru la timpul său! Mai întii, eul. Apoi, comunitatea.

Beethoven aparține primei generații de astfel de tineri Goethe ai Germaniei (mai asemănători decît credem bătrînelui Linkeus!)³, de Cristofor Columbi care, avîntați în noapte pe marea furtunoasă a revoluției, și-au descoperit eul cucerindu-și-l cu sete. Cuceritorii abuzează. Sînt flămînzii să ia. Fiecare dintre aceste euri libere vrea să comande. Și dacă nu poate în alt domeniu, vrea să comande în artă. Totul e pentru el un cîmp unde să-și desfășoare oștirile de gînduri, dorințele, părerile de rău, mîniile și tristețile. Le impune. După revoluție, imperiul. Beethoven le poartă în sînge pe amîndouă. Și curgerea lor în vine este însăși circulația stîngelui istoriei. Căci așa cum cronică Împăratului, care a trebuit să-l aștepte pe Hugo, pentru a găsi poetul vrednic de ea, i-a inspirat, înainte de 1815, Iliada acestuia — o dată cu începutul

---

¹ J. J. Rousseau (n. tr.).

² Mișcare înnoitoare a literaturii germane în secolul XVIII (n. tr.).

³ Unul din ultimele cînturi din partea a doua din Faust, scris de Goethe la bătrînețe.

turi cu el, editorul Steiner îi trimite vorbă că prea e bun dacă-l servește pe Beethoven! Beethoven îl va da la o parte după ce s-a folosit de el, așa cum face cu toți *famuli*¹ săi. Iar Holz avea să-i spună lui Beethoven.

Asemenea imputări au fost dezmințite în toată viața sa de suvoitul caldei sale omenii². Dar trebuie să recunoaștem că cele două curente — marea dragoste, marele dispreț — se ciocnesc adesea în ființa lui și că, în toiul tinereții, când victoria rupea orice stăvilă, disprețul clocotea.

Nu idealizez. Să mă ierte inimile duioase! Înfățișez omul pe care-l văd...

Dar tocmai aci vom înțelege sublimul antic al Destinului care l-a lovit, ca pe Oedip, în trufia sa, în puterea sa, în ceea ce avea mai sensibil, în auzul său, în unealta superiorității sale. Ne vine să credem cuvintele lui Hamlet:

*... and that should teach us
There's a divinity that shapes our ends
Rough-hew them how we will*³

Să ne înclinăm, noi, cei ce putem, după un veac, să ne dăm seama de această tragedie! Să spunem: „Heilig! Heilig! (Sfânt! Sfânt!) Binecuvîntată fie nenorocirea care te-a lovit! Binecuvîntate fie urechile tale zidite!...” N-ajunge numai ciocanul; trebuie și nicovala. N-ar fi fost tragedie, ci un simplu fapt divers, dacă destinul n-ar fi întilnit decît un slăbănog, un fals om mare, ea să-și indoaie spatele sub povară... Ei, nu! Destinul a întilnit un om de aceeași statură cu el, un om care „să-i pună mîna-n piept”⁴, un om care s-a luat sălbatic cu el la trîntă, toată noaptea, pînă-n zori — cea din urmă noapte — și care numai mort a fost pus cu

¹ Servitori (n. tr.).

² „Niciodată, încă din copilărie, zelul meu în a sluji pe 'bieții oameni în suferință nu a slăbit (*Armen leidenden Menschheit*)... Niciodată nu am acceptat, pentru asta, vreo răsplată. N-am nevoie de nimic altceva decît de sentimentul de mulțumire (*Wohlgefühl*) ce însoțește întotdeauna binele pe care l-am putut face...” (decembrie 1811).

Această pasiune a milei se va dezvolta mai tîrziu, după ce omul va fi suferit. (Mai ales în perioada 1811—1812.) Pentru moment e în umbră.

³ Și să ne fie asta de-nvățătură, că există o divinitate care dă formă destinelor noastre, oricum le-am fi schițat noi“ (Hamlet către Horatio, ultima scenă).

⁴ „*Ich will dem Schicksal in den Rachen greifen...*“ (Beethoven lui Wegeler, 16 noiembrie 1801.)

Capitolul II **„Eroica“**

Marile vieți au, în primul lor iunie, un ceas de plinătate, arzător și primăvărat, când duhurile sevei sparg scoarța și, într-o singură zi, tot arborele este în același timp și floare și fruct, aripi și cânt. Puterile întemnițate, geniile bucuriei și cele ale durerii, demonul speciei, izbucnirea delirantă a nevoii de a crea, sfarmă ferestruica îngustă a zilelor și, din vatra încinsă a Ființei, aruncă în afară talazul dumnezeesc, Eul necunoscut. În aceste clipe, încercările, boala și cele mai dureroase răni, totul slujește să slobozească fonta. Ranga suferințelor străpunge sufletul și deschide focului ieșire. Iar sfîșierea inimii e beția minții. Cine ar putea spune că una și cealaltă se neagă sau se contrazic. Sînt una. Sînt bătaia ritmului geniului. Atît cît puterea lui e în urcuș, cuplul bucuriei și al durerii îl duc pe sus, el le înhamă și le mîină unde vrea. E stăpînul drumului. Energiile sale se ridică asemenea oștirilor. Dar le stăpînește. Le adună și le avîntă spre cucerirea lumii lăuntrice.

Nu mă joc cu vorbele! Aceste imagini nu sînt altceva decît reflexele, umbrele jocului care dănuie în drum. Să pătrundem în forjă! Și vom vedea dacă o voință napoleoniană a mînuit vreodată mai biruitor un munte arzător de minereu în topire! Chiar și în viața lui Beethoven, atît de excepțională, această perioadă de trei ani este unică. Ea poartă, pe bună dreptate, numele de *Eroica*. Este un Etna. Și, înlăuntru, Ciclopul făuresc scutul lui Ahile.

Putem urmări fiecare lovitură de ciocan. Printr-un noroc deosebit, s-au păstrat aproape toate *Caietele de schițe*¹, din toamna

---

¹ Acel al *Eroicei* se află la Biblioteca de stat din Berlin. Se cunosc în momentul de față patruzeci de cărți sau caiete de schițe ale lui Beethoven,

chemarea eroică și, mai întâi, s-a îndoit... Dar poruncitorul șuvoi îl fură iar și-l duce cu sine!

Beethoven a avut deci chiar din prima clipă deplină claritate. elanul și atmosfera generală a primei secțiuni. Dar, dacă mașina grea e pusă pe șine și pornește, înzestrată cu piesele ei esențiale, cu principalele teme și motive ale primei jumătăți, tot restul rămâne să fie găsit abia de-acum încolo; a doua jumătate a primei secțiuni se află încă în ceață; dar, chiar și în prima jumătate, cât de mult apasă această ceață pe inima făurarului! Chiar dinainte de a treizecea măsură, el își pierde, nu drumul, ci suflul, se repetă, se incurcă, se oprește; și întorcându-se, cu unul din semnele sale obișnuite:

VI - DE

el schimbă mersul eroului său pe o variantă la primul text, care introduce în acesta motivul gigantic al marilor pași.

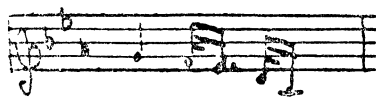
O următoare schiță, care completează acest desen melodic, va adăuga sincopile ce-i desăvârșesc caracterul de mușchi contractați și de degete încheștate într-o puternică sforțare de a escalada culmile:

modificate, intruoft fac parte din ea din veşnicie — așa cum ne pare desenul melodic principal din acest *Marş funebru*. *Carnetul* însă ne dezvăluie faptul că Beethoven nu a ajuns la el decit încet, cu greutatea mari, asudînd cu sînge și apă. Prima inspirație este banală și vulgară.

Trebuie ca el să-și cucerească melodia, cum ne arată Nottobohm, măsură cu măsură. Și încă mai mult : notă cu notă, accent cu accent. Mai întii, el descoperă flexiunea caracteristică marşului :

Apoi, intonația emoțională a unei fraze, a unui fragment. Fiecare măsură este supraîncărcată de corecturi, de variante :

Capitolul III **„Appassionata“**

În același an 1804¹, în vara care a urmat după încheierea *Eroicei*, Beethoven, plimbându-se la Döbling cu Ries, mormăia toată ziua finalul *Appassionatei*. Și înfăptuia în muzica pentru pian o victorie la fel cu cea pe care o câștigase în muzica pentru orchestră.

Spre a judeca însemnătatea victoriei, trebuie să îmbrățișăm cu privirea toată câmpia și să așezăm compoziția aceasta la capătul întinsei căi a sonatelor ce duce spre culme².

Dar nu i-aș sfătui pe cei ce vor să aprecieze evoluția lui Beethoven să caute firul conducător în judecățile criticii și ale publicului, făcute de un veac încoace. Nu se poate închipui o conțuzie mai uimitoare. Se contrazic unul pe altul. Nu numai că publicul e de altă părere decît critica, dar chiar și criticii între ei. Și argumentele ce se ciocnesc nu sînt numai de diferite feluri (tehnică și sentiment, construcție sau expresie), dar chiar și de aceeași natură strict tehnică și estetică. Aceleași sonate sînt puse rînd pe rînd în primul sau ultimul loc, socotite originale sau tradiționaliste de către judecători competenți. Și cînd, din întîmplare, doi judecători cad de acord asupra meritului deosebit al unei opere, o fac totuși din motive contradictorii.

Timp de o întregă epocă, *Sonata op. 22 în si bemol major* a fost socotită bastardă de către esteticieni³. În zilele noastre o

---

¹ După relatările lui Ries și ale altor martori oculari, care concordă între ele, Beethoven ar fi rupt dedicația *Eroicei* la vestea încoronării lui Napoleon. Partitura *Eroicei* era deci terminată la începutul lui mai 1804.

² Dau acestui capitol numele *Appassionatei* pentru că ea este culmea primelor douăzecișitri de sonate pentru pian. Tot așa Mont-Blanc domnește peste un masiv alpin. Dar înainte de a-l urca, vreau să explorez întregul masiv.

³ Marx și Lenz o recunoșteau cu greu ca *echt beethoveniană*.

și tremur... *Largo* își repetă porunca liniștită. Recitativul răspunsului e încă mai dureros; și accentul personal e neîndoielnic¹:

Mărturisire unică în arta acestei epoci! Ea vestește, vădit, criza de la Heiligenstadt. Sufletul, sfărîmat, nu mai luptă, nu mai are nici măcar puterea să răspundă poruncii. E trudit, de moarte...

Vocea stăpînului a tăcut. Motivul puterii dominante, *Allegro*, de la început, nu și-ar mai avea locul aici. Se preface într-o pauză — apoi, în acorduri punctate, în *pianissimo*, egal despărțite între ele, ca niște zvîcniri grele și surde:

Circulația se restabilește. Cele două perechi de acorduri se repetă de trei ori, mai răgușite, și urcă pe trepte inegale. În urma lor, un șuvoi de sânge se retrage:

¹ Dar executantul trebuie să se ferească de orice efect patetic de melodramă. Indicația lui Beethoven este limpede: „*Semplice*“.

Acum motivul viril al încrederii are fanfare de *Marseillaise* :

Consimțirea se afirmă chiar sub dezlănțuirea violenței :

„fiat voluntas tua!“

În sfârșit, motivul principal se pierde, ca o furtună, departe, în noapte ...

La punctul unde sfârșește prima parte — primul act al dramei — învinsul a repurtat o primă victorie a spiritului : *Amor Fati*.

Iată explicația impresiei liberatoare a seraficului *Andante con moto*.

Simplitatea conturului melodic e de neînchipuit. Tema e aproape imobilă și de o absolută egalitate a perioadelor. Primele opt măsuri exprimă o divină odihnă a sufletului. În următoarele